

Suuri valiokunta

Valtioneuvoston selvitys: EMU:n kehittäminen

EMU:n tulevaisuus

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: EMU:n kehittäminen (E 70/2015 vp) on saapunut eduskuntaan 20.11.2015.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtaja Teija Tiilikainen, Ulkopoliittinen instituutti, eduskunta
- EU-asioiden valtiosihteeri Kare Halonen, valtioneuvoston kanslia
- yksikönpäällikkö Kaija Suvanto, ulkoasiainministeriö
- alivaltiosihteeri Tuomas Saarenheimo, valtiovarainministeriö
- kabinettipäällikkö Taneli Lahti, Euroopan komissio
- pääjohtaja Erkki Liikanen, Suomen Pankki
- dosentti, akatemiatutkija Päivi Leino-Sandberg, Helsingin yliopisto
- johtaja Jaakko Kiander, Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen
- toimitusjohtaja Vesa Vihriälä, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- valtiotieteiden tohtori, professori Sixten Korkman
- oikeustieteen tohtori Janne Salminen
- riippumaton ekonomisti Roger Wessman
- Suomen pysyvä edustaja EU:ssa, suurlähettiläs Pilvi-Sisko Vierros-Villeneuve

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- professori Antti Suhonen

Viitetiedot

Suuri valiokunta on saanut asiassa lausunnon talousvaliokunnalta (TaVL 18/2015 vp). Valtiovarainvaliokunta on hyväksynyt asiasta pöytäkirjakannanoton. Perustuslakivaliokunta on ilmoittanut, että se ei ryhdy asian johdosta toimenpiteisiin.

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp

Jaostovalmistelu

Suuren valiokunnan lausuntoa on valmisteltu suuren valiokunnan työjaostossa.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Kesäkuussa 2015 Euroopan komission, eurohuippukokouksen ja euroryhmän puheenjohtajat yhdessä Euroopan keskuspankin pääjohtajan ja Euroopan parlamentin puhemiehen kanssa julkaisivat Eurooppa-neuvoston antamaan toimeksiantoon perustuvan raportin "Euroopan talous- ja rahaliiton viimeistely". Raportti ehdottaa noin kymmenen vuoden suunnitelmaa rahaliiton "viimeistelemiseksi" kolmessa vaiheessa.

Euroopan komissio julkaisi 21.10.2015 toimenpidepaketin talous- ja rahaliiton kehittämiseksi. Paketti viittaa viiden puheenjohtajan raporttiin ja koskee raportissa olevan toteuttamissuunnitelman mukaisesti EMU:n kehittämisen ensimmäistä vaihetta ja toisen vaiheen valmistelua. Toimenpidepaketti käsittää tiedonannon lisäksi komission päätöksen riippumattoman neuvoa-antavan finanssipoliittisen lautakunnan perustamisesta, ehdotuksen neuvoston suositukseksi kansallisten kilpailukykyneuvostojen perustamisesta, tiedonannon euroalueen ulkoisen edustuksen yhdenmukaistamisesta sekä ehdotuksen euroalueen yhteisestä edustuksesta kansainvälisessä valuttarahastossa (IMF).

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kannat pohjautuvat hallitusohjelman kirjauksiin. Talous- ja rahaliiton kehittämistarpeita on syytä arvioida kokonaisuutena, sekä lyhyemmän että pidemmän aikavälin tarpeiden näkökulmasta. Lähiaikoina tulee keskittyä jo sovittujen uudistusten täytäntöönpanoon sekä sellaisiin konkreettisiin uudistuksiin, jotka on mahdollista hyväksyä nykyisten perussopimusten puitteissa. Valtioneuvoston lähtökohtana on, että jokainen jäsenvaltio kantaa vastuun omasta talouspolitiikastaan ja vastaa itse veloistaan. Valtioneuvosto pitää tervetulleena komission pyrkimyksiä yksinkertaistaa finanssipoliitiikan sääntökehikkoa ja parantaa sen läpinäkyvyyttä.

Valtioneuvosto pitää vertaisarviointeja hyvänä tapana edistää rakenneuudistuksia jäsenmaissa ilman pakottavaa lainsäädäntöä. Sen sijaan valtioneuvosto ei pidä tarpeellisenä laajentaa sosiaali- ja työllisyyskysymysten käsittelyä osana makrotalouden epätasapainojen menettelyä. Valtioneuvosto suhtautuu varauksella kansallisen kilpailukykyneuvoston perustamiseen. Valtioneuvosto tukee vahvaa sijoittajavastuuseen perustuvaa pankkiunionia ja sen kehittämistä. Lyhyellä tähtäimellä tulisi varmistaa pankkiunionia koskevan lainsäädännön täytäntöönpano sekä luoda täydentävät rahoitusjärjestelyt joulukuussa 2013 sovitussa aikataulussa.

Yhteisen talletussuojajärjestelmän luominen voi tulla kyseeseen vasta, kun siihen voidaan siirtyä tasavertaiselta pohjalta. Nykyisen kaltaiset erot pankkisektorien riskeissä johtaisivat hyötyjen ja kustannusten epätasaiseen jakautumiseen. Tasavertaisen perustan luominen yhteiselle talletussuojajärjestelmälle edellyttäisi vähintään, että pankkisääntely ja -valvonta yhtenäistetään aidosti,

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp

eri maiden pankkisektorien riskejä vähennetään nykyisestä tuntuvasti ja talletussuojan kansalliset rahastointiasteet kartutetaan yhdenmukaiselle tasolle. Valtioneuvosto tukee pääomamarkkinaunionin tavoitteita ja eurooppalaisten rahoitusmarkkinoiden toiminnan kehittämistä. Pääomamarkkinaunionin avulla voidaan edistää euroalueen taloudellista lähentymistä ja taloudellista vakautta. Pääomamarkkinaunionia kehitettäessä tulee turvata verotietojen saanti ja kansallisen verotuksen edellytykset.

Valtioneuvosto kannattaa pitkän aikavälin tavoitetta yhtenäistää euroalueen ulkoista edustusta. Valtioneuvosto ei kuitenkaan tue sellaista välivaiheen mallia, jossa pienet euromaat yhdistettäisiin osaksi suurten euromaiden hallitsemia vaalipiirejä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta katsoo, että talous- ja rahaliiton kehittämistarpeita on syytä arvioida kokonaisuutena, sekä lyhyemmän että pidemmän aikavälin tarpeiden näkökulmasta. Komission tiedonannon mukaan tiedonannossa ehdotetut toimenpiteet muodostavat ensimmäisen vaiheen viiden puheenjohtajan raportissa esitetyn suunnitelman toteuttamisesta. Valiokunta katsoo, että päättäessään ensimmäisen vaiheen toimenpiteistä Eurooppa-neuvosto tosiasiallisesti myös ennakoii kannanottoa EMU:n viimeistelyä koskevaan kehittämissuunnitelmaan. Vaikka viiden puheenjohtajan hahmottelema EMU:n uudistamisen päätepiste jää epäselväksi, raportista käy selvästi ilmi tavoiteltu kehityssuunta: on edettävä samanaikaisesti kohti talousunionia, rahoitusunionia, fiskaaliunionia sekä poliittista unionia. Muun muassa viiden puheenjohtajan raportissa ehdotetut euroalueen varainhoitohallinto ja jäsenvaltioiden välinen fiskaalinen taussmekanismi voivat muodostaa perustan täysimittaiselle liittovaltiolle sisäisine tulonsiirtomekanismeineen, mutta ne voivat toisaalta olla luonteeltaan myös byrokraattisia elimiä ilman merkittävää tosiasiallista roolia.

Suuri valiokunta muistuttaa, että viiden puheenjohtajan ehdotus muistuttaa keskeisiltä osiltaan läheisesti marraskuussa 2012 julkaistuja, komission sekä neljän puheenjohtajan (Eurooppa-neuvoston, komission, euroryhmän puheenjohtajat sekä EKP:n pääjohtaja) ehdotuksia talous- ja rahaliiton tiivistämiseksi. Näihin liittyviä periaatteellisia ja Suomen valtiosäännön vaatimuksiin perustuvia kysymyksiä on käsitelty valiokunnan lausunnossa (SuVL 4/2012 vp — E 113/2012 vp). Suomen talous- ja rahaliittoon liittyviä yleisiä tavoitteita on myös käsitelty laajemmin valtioneuvoston EU-selontekoa koskevassa valiokunnan mietinnössä SuVM 1/2014 vp — VNS 6/2013 vp. Valiokunta näkee komission tiedonannossa osoituksen siitä, että Euroopan unionin kehittäminen tapahtuu monivuotisten, EU-toimielinten toimikausien yli jatkuvien prosessien tuloksena. Tämä edellyttää Suomelta kykyä vastaavaan pitkäjänteiseen ja proaktiiviseen politiikanmääritykseen.

Euron kehittämisen lähtökohdat

Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston yleiseen lähtökohtaan, jonka mukaan jokainen jäsenvaltio kantaa vastuun omasta talouspolitiikastaan ja vastaa itse veloistaan. Valiokunta toteaa, että tämä on edelleen EU:n perussopimukseen kirjattu periaate. Perussopimuksen mukainen jäsenval-

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp

tioiden finanssipoliittinen itsenäisyys sekä yhteisvastuun jäsenvaltioiden veloista kieltävä "no bailout" -sääntö kuitenkin eivät enää vastaa rahoituskriisien jälkeistä asiantilaa. Talouspolitiikan koordinaatiota varten luotu unionin välineistö pitää sisällään ainakin elementtejä toimista, jotka rajoittavat jäsenvaltioiden talouspoliittista riippumattomuutta. Toisaalta Euroopan vakausmekanismi (EVM) merkitsee vähintäänkin osittaista yhteisvastuuta jäsenvaltioiden veloista. Pelkistettynä viiden puheenjohtajan raportti sisältää kannanottoa vaativia vaihtoehtoja euroalueen integraation syventämiseksi nykyisestä.

Suuri valiokunta arvioi, että euron kehittämisasiaa on lähestyttävä kysymyksenä Euroopan unionin eheydestä, sillä euroalueen syventäminen vahvistaisi unionin eriytymiskehitystä ei-euromaiden jäädessä mm. vahvennetun eurooppalaisen ohjausjakson ulkopuolelle. Erityistä huomiota on kiinnitettävä euroalueen kehittämisen vaikutuksiin Yhdistyneen kuningaskunnan EU-suhteeseen, jolle euromaiden asema on kynnyskysymys. Suuri valiokunta toistaa aikaisemman kantansa (SuVL 4/2012 vp; SuVM 1/2014 vp), että euron kehittäminen ei saa johtaa kasvavaan kuiluun euromaiden ja ei-euromaiden välillä. Valiokunta muistuttaa lisäksi, että euroalueen elpymisen viivästyminen ja Kreikan edelleen epävarma kehitys sekä esimerkiksi maahanmuuttokriisi voivat vaikuttaa unionin edellytyksiin päättää EMU:n kehittämisestä.

Talouspolitiikan ohjausjärjestelmät sekä finanssipoliitiikan sääntöjen yksinkertaistaminen

Suuri valiokunta toistaa näkemyksensä, että rahoituskriisin aikana luotujen, osin päällekkäisten taloudellisen ohjauksen järjestelmien monimutkaisuus heikentää järjestelmää. Komissiolle annettavien lukuisten, päällekkäisten kansallisten raporttien käsittely useissa eri menettelyissä ei ole tehokasta. Talouspoliittisen koordinaation varsinainen arvo on yhdenmukaisten, vertailukelpoisten tietojen julkistaminen muiden valtioiden ja markkinoiden arvioitaviksi. Komission arvioiden lisäarvo on toistaiseksi jäänyt epäselväksi. Valiokunta näkee perusteita järjestelmän yksinkertaistamiselle (SuVM 1/2014 vp).

Suuri valiokunta pitää huolestuttavana komission ja muiden toimielinten ehdotusten taustalla olevaa pyrkimystä siirtää enenevästi teknokraattisille toimielimille sellaisia talouspolitiikan ratkaisuja, kuten työlainsäädäntö, verotus, sosiaaliturva ja ylipäätään tulonjakoa ja yksilön oikeuksia määrittävät politiikkalohkot, jotka EU:n jäsenyysehdot täyttävissä demokratioissa mielletään kansallisen poliittisen päätöksenteon ydinkysymyksiksi. Viiden puheenjohtajan raportin tavoitteiden toteuttaminen merkitsisi unionin talouspolitiikan demokraattisen oikeutuksen merkittävää heikkenemistä. Valiokunta huomauttaa, että vuonna 2011 sixpack- ja vuonna 2013 twopack-asetuksen myötä voimaantullut komission vahvistunut rooli talouspolitiikan toimeenpanossa ei näytä toistaiseksi vaikuttaneen lainkaan toimeenpanon tehokkuuteen.

Suuri valiokunta muistuttaa, että viiden puheenjohtajan raportissa tavoiteltu keskitetty talouspolitiikan ohjaus on omiaan siirtämään omistajuuden ja vastuun politiikasta pois jäsenvaltioilta unionitasolle. Tällainen fiskaaliunioniin vievä kehitys ei ole yhteensopiva "no bailout" -säännön kanssa, vaan on tehtävä valinta näiden välillä.

Suuri valiokunta on suhtautunut varauksellisesti makrotaloudellisten epätasapainojen menettelyyn sen luomisesta lähtien (SuVL 9/2010 vp). Valiokunta pitää ongelmallisena sitä, että komissiolla on valta sanktioiden uhalla ohjata valtioiden toimintaa ennalta rajoittamattomilla talouden

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp

sektoreilla sellaisten yksityiskohtaisten indikaattoreiden turvin, joiden makrotaloudellinen oleellisuus saattaa olla kiistanalainen. Tärkeän lisäongelman muodostaa se, että nämä indikaattorit voivat liittyä kysymyksiin, kuten palkkojen ja hintojen kehitykseen, jotka markkinataloudessa eivät edes ole julkisen vallan kontrollissa. Tässä katsannossa valiokunta yhtyy valtioneuvoston kielteiseen kantaan ehdotukseen lisätä makrotaloudellisten epätasapainojen menettelyyn kolme sosiaalisen ja työllisyysnäkökulman indikaattoria. Valiokunta katsoo, että makrotaloudellisten epätasapainojen menettely — sen tähänastisen tehottomuuden lisäksi — soveltuu erityisen huonosti työllisyyden kohentamiseen. Ei ole todennäköistä, että valtio, joka on epäonnistunut työllistämistavoitteessaan, löytäisi ratkaisun sanktiouhan avulla.

Suuri valiokunta huomauttaa kuitenkin, että unionin talouspolitiikan välineistön nykyinen yksipuolinen keskittyminen julkistalouden kestävyys ei ole ollut tuloksellista eikä se ole riittävä perussopimuksen mukaisten unionin tavoitteiden, joihin lukeutuu kestävä kehitys lisäksi myös mm. työllisyyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen, saavuttamiseksi. Valiokunta pitäisi toivottavampana kehityssuuntana sitä, että talouspolitiikan ohjausjärjestelmät kehitettäisiin enemmän jäsenvaltioiden ja niiden parlamenttien omistajuutta vahvistavaan suuntaan. Valiokunta pitää tarpeellisena selvittää, miten voisi kehittää ohjausjärjestelmien kokonaisvaltaisuutta siten, että päätöksenteossa huomioidaan paremmin eri toimenpiteiden vaikutuksia esimerkiksi työllisyyteen, hyvinvointiin ja terveyteen sekä koulutukseen. Ohjausjärjestelmien tulisi ottaa paremmin huomioon euroalueen talouksien väliset suhdannevaihtelut, jolloin jäsenvaltioiden toimet arvioitaisiin myös niiden suhdannepolitiikan eikä vain julkisen talouden kestävyys kriteerein.

Kansalliset kilpailukykyneuvostot

Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston varaukselliseen suhtautumiseen koskien kilpailukykyneuvostoja. Valiokunta katsoo, että ehdotus liittyä edellä kuvattuun pyrkimykseen siirtää politiikan ydinkysymyksiä demokraattisesti valituilta päätöksentekijöiltä teknokraattien ratkaistaviksi. Valiokunta katsoo kuitenkin, että on syytä suhtautua luovasti erilaisiin keinoihin hyödyntää poliittisessa päätöksenteossa jäsenvaltioista löytyvää talouden osaamista nykyistä paremmin. Valiokunta panee merkille, että mm. Ruotsissa ja Tanskassa toimii vanhastaan riippumattomia talouden asiantuntijaelimiä, jotka pystyvät myötävaikuttamaan kilpailukyyn turvaavaan palkanmuodotukseen. Tällaiset järjestelyt edellyttävät toimiakseen laajaa yhteiskunnallista luottamusta, minkä vuoksi niiden perustaminen ja tehtävänanto on syytä jättää kussakin jäsenvaltiossa päätettäväksi.

Euroalueen ulkoinen edustus

Suuri valiokunta yhtyy sinänsä valtioneuvoston kantaan, että euroalueen ulkoisen edustautumisen yhtenäistäminen voidaan hyväksyä pidemmän aikavälin tavoitteena. Valiokunta huomauttaa kuitenkin, että ehdotuksella tuskin on merkitystä EMU:n vakaudelle tai toimivuudelle, vaan kysymys on symbolinen. Valiokunta huomauttaa, että unionilla ei ole toimivaltaa jäsenvaltioiden budjettivaltaan kuuluviin kysymyksiin, jotka muodostavat keskeisen osan IMF:ssä tehtävistä päätöksistä. Euroalueen ulkoista edustusta ei ole syytä järjestää, jollei sitä edeltäviä toimivalta-kysymyksiä ole järjestetty.

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp

Pankkiunionin viimeistely ja pääomamarkkinaunioni

Valiokunta yhtyy valtioneuvoston pankkiunionia ja pääomamarkkinaunionia koskeviin kantoihin. Talousvaliokunnan tavoin suuri valiokunta katsoo, että perussopimusten toimivallanrajauksia noudattava, hyvin toimiva pankkiunioni on keskeinen edellytys EMU:n toimivuudelle. Pankkiunionin puuttuessa Euroopan keskuspankki on eräissä ohjelmamaissa faktisesti joutunut ottamaan vastuun pankkijärjestelmän, ml. talletussuojan rahoituksesta sekä valtioiden lainoituksesta, mitä ei voi pitää kestäväenä ratkaisuna.

Suuri valiokunta korostaa, että pankkiunioniin liittyvän unionilainsäädännön tähänastinen toimeenpano jäsenvaltioissa ei anna uskottavaa pohjaa jatkovalmisteluille. Unionille kaavailtu keskitetty pankkien sääntely ja valvonta tarjoavat useita etuja, mutta huonosti toteutettuna ne voivat moninkertaistaa pankkijärjestelmän systeemiriskejä. Tähänastiset pankkien stressitestit ovat herättäneet kysymyksiä käytettyjen oletusten tarkoituksenmukaisuudesta monimutkaisten rahoituslaitosten riskinarviointiin. Ratkaisematta on edelleen kysymys valtioiden joukkovelkakirjojen riskien huomioon ottamisesta pankkien vakavaraisuuslaskelmissa. Valiokunta painottaa, että pankkiunionin viimeistelyyn komission esittämällä tavalla ei ole edellytyksiä, ennen kun eurojärjestelmän riskit voidaan todeta riittävällä tavalla kartoitetuiksi sekä pankkien ja valtiontalouksien kohtalonyhteyttä katkaistuksi. Tavoitteenasettelusta huolimatta tähän ei valiokunnan mielestä ole vielä päästy.

Yhteinen talletussuojajärjestelmä, joka siirtää riskit "yhteisvastuullisesti" kannettaviksi merkitsisi epäsuotuisassa tapauksessa tulonsiirtoa hyvin hoidetuista, vakavaraisista ja korkeasti rahastoiduista pankkijärjestelmistä heikoimpiin maihin ja heikoimmille pankeille. Tavoitteena tulee olla tilanne, jossa jokaisen pankin todennäköisyys joutua sellaisen tapahtuman kohteeksi, joka aiheuttaa talletusvakuutusjärjestelmän aktivoinnin, on yhtä pieni pankin kotivaltioista riippumatta.

Pääomamarkkinaunioni on eduskunnassa käsiteltävänä eri asiana. Tässä yhteydessä suuri valiokunta mainitsee kuitenkin, että pääomamarkkinaunioni onnistuessaan voisi pienentää yritysten riippuvuutta pankkirahoituksesta, mikä yrityksille tulevan hyödyn lisäksi siirtäisi joitakin riskejä pois pankkijärjestelmästä.

Demokraattinen hyväksyttävyyys, omistajuus ja tilivelvollisuus

Komission tiedonanto korostaa demokraattisen hyväksyttävyyden ja tilivelvollisuuden merkitystä EMU:n kehittämisessä. Tiedonannossa mainitut keinot, kuten Euroopan parlamentin roolin vahvistaminen ohjausjakson valvonnassa ja kansallisten parlamenttien välisen yhteistyön vahvistaminen koskevat valiokunnan arvion mukaan EMU:n sisältöratkaisusta irrallisia institutionaalisia kysymyksiä, eivätkä itsessään lisää politiikkaa legitimoivaa avoimuutta ja vastuunalaisuutta. Pikemminkin näyttää siltä, että viiden puheenjohtajan ja komission ehdotukset ovat demokratiaa ja läpinäkyvyyttä koskeville pyrkimyksille vastakkaisia, kun ne teknistävät ja asiantuntijavaltaistavat finanssipolitiikkaa ja talouspolitiikkaa.

Keskeisin seikka demokraattisen hyväksyttävyyden ja tilivelvollisuuden toteuttamisessa EMU:n kehittämisessä olisi — jo puheenjohtajien suunnitelman ensimmäisessä vaiheessa — unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon selkeyttäminen. Vastaavasti komission ja neuvoston vä-

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp

listä toimivaltajakoa tulee kehittää niin, että se vastaa komission roolia asiantuntijaelimenä ja toisaalta neuvoston roolia finanssipolitiikasta vastuun kantavien jäsenvaltioiden poliittisen harkinnan foorumina.

Laajemman kysymyksen valiokunta näkee siinä, miten viiden puheenjohtajan sekä komission ehdotukset vastaavat EMU:n hyväksyttävyyteen ja demokraattiseen katteeseen liittyvään, kansalaisten käsityksiä koskevaan haasteeseen. Ehdotusten tulisi vastata kaikissa euromaissa esiintyvään mielikuvaan EMU:n "epäreiluudesta", kun ohjelmamaat kokevat kriisirahoitukseen liittyvän mahdollisuuden rajaavan kohtuuttomasti niiden valinnanvapautta ja velkojamaat valittavat, että EU:n sääntöjen toimimattomuus on pakottanut ne ottamaan jälkikäteen vastuun muiden jäsenvaltioiden päätöksistä.

EMU:n päätöksenteossa osa toimista on siirtynyt tuomioistuinkontrollin ulkopuolelle, koska ne on tehty muodollisesti EU-rakenteiden ulkopuolella. Päätösten hyväksyttävyyteen liittyy myös mahdollisuus arvioida päätöskien laillisuus jälkikäteen tuomioistuimissa.

Valiokunta arvioi, että EU:n talouspolitiikan vähäinen vaikuttavuus johtuu suurelta osin sen heikosta hyväksyttävyydestä; jäsenvaltiot eivät pane toimeen, eikä niitä pidä pakottaa panemaan täytäntöön, sellaisia unionin tason päätöksiä, joita ei mielletä legitiimeiksi ja kunkin jäsenvaltion tilanteeseen soveltuviksi.

Valtioneuvoston selvityksessä toistettu valiokunnan näkemys (SuVL 4/2012 vp) näennäisdemokraattisista säännöksistä, joilla luodaan katteeton mielikuva demokratiasta, soveltuu nytkin komission kansallisia parlamentteja koskeviin ehdotuksiin.

Viimein valiokunta huomauttaa, että järjestely, joka pyrkii tekemään muuttamattomaksi jo nyt kiistanalaisen politiikan, johtaa väistämättä kysymyksiin järjestelmän hyväksyttävyydestä. Viiden puheenjohtajan sekä komission ehdotukset pyrkivät, samoin kuin aikaisemmin vuosina 2010 — 2014 päätetyt ja ehdotetut talouspoliittisen koordinaation instrumentit, vahvistamaan kasvu- ja vakaussopimuksesta ilmenevän, jäsenvaltioiden finanssipoliittisen kestävyysveloitteen sitovuutta. Vaikka tämä tavoite sinänsä on perussopimuksen mukainen, myös velka- ja alijäämätavoitteita koskevaa asiantuntijoiden sekä kansalaisten kritiikkiä on kuunneltava. Kritiikki liittyy euroalueen keskimäärin vaatimattomaan talouskasvuun sekä työllisyys- ja sosiaalisiin ongelmiin talouskasvun elpymisen ja julkistalouden kestävyuden uralle palanneissakin maissa. Valiokunta arvioi, että tulisi lisätä dialogia talouspolitiikan perusteista.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Suuri valiokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyin huomautuksin.

Helsingissä 11.12.2015

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne-Mari Virolainen kok
varapuheenjohtaja Anne Louhelainen ps
2. varapuheenjohtaja Tytti Tuppurainen sd
jäsen Sirkka-Liisa Anttila kesk
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Simon Elo ps (osittain)
jäsen Sari Essayah kd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Timo Harakka sd
jäsen Anne Kalmari kesk
jäsen Johanna Karimäki vihr
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Elina Lepomäki kok
jäsen Jari Leppä kesk
jäsen Sanna Marin sd
jäsen Kai Mykkänen kok
jäsen Mika Niikko ps
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Ville Tavio ps
jäsen Sampo Terho ps
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
varajäsen Pekka Haavisto vihr
varajäsen Ari Jalonen ps (osittain)
varajäsen Arto Pirttilahti kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Peter Saramo

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp
Eriävä mielipide 1

ERIÄVÄ MIELIPIDE1

Perustelut

Suomen tavoitteena on raha- ja talousliitto EMU:n kehittäminen siten, että sen painopisteenä on talouskasvun, työllisyyden, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja rahoitusvakauden vahvistaminen Euroopassa. Suomen on oltava aktiivinen raha- ja talousliiton kehittämisessä.

Euroaluetta on vaivannut vuodesta 2008 alkaen pitkittynyt heikon taloudellisen kasvun kausi. Pitkän aikavälin tavoitteet ovat osin unohtuneet talouskriisin aikana ja sen jälkeisessä Euroopassa. Pankki- ja velkakriisiin on vastattu toimin, joihin olemassa olevat instituutiot eivät ole olleet varautuneita. Pelkällä tiukalla leikkauspolitiikalla ei ole onnistuttu nostamaan talousaluetta kestävä kasvun ja työllisyyden uralle. Sosiaaliset erot ovat kasvaneet sekä jäsenmaiden sisällä että niiden välillä. Samaan aikaan toimet rahoitusmarkkinoiden tehokkaan sääntelyn virtaviivaistamiseksi ja veronkierron estämiseksi ovat laahanneet ja toteutuneet vain osin.

Talouspolitiikan koordinaatiota on pyritty vahvistamaan lisäämällä EU-komission toimivaltaa ja luomalla alkuperäisten velka- ja alijäämäkriteereiden lisäksi muita finanssipoliittisia sääntöjä. Säännöt keskittyvät kuitenkin liiaksi julkiseen talouteen, eivätkä huomioi riittävästi yksityistä sektoria. Komissiolla käytössä oleva makrotalouden epätasapainojen menettely ei ole johtanut riittäviin käytännön toimiin. Lisäksi sääntökehikko ja laskentamenetelmät voivat johtaa suhdanteita voimistamaan finanssipoliittikkaan epätarkoituksenmukaisella tavalla. Keskitetylle yhteisötason talouspolitiikalle ei ole ollut poliittista tukea, ja sen demokraattinen legitimitetti on vajaa ilman perustavaa laatua olevia muutoksia EU-instituutioihin. Nykyinen sääntökehikko ei ole huomioinut riittävästi kunkin jäsenvaltion erityistä suhdannetilannetta ja äkillisiä talouden järkkymisiä.

Jokainen jäsenvaltio vastaa viime kädessä omasta taloudestaan. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että euroalueen talouspolitiikka ei voisi ottaa huomioon kokonaisuuden, suuren suljetun talouden, tarpeita. Sääntökehikkoa on tarpeen yksinkertaistaa ja selkiyttää, mutta on selvää, että euroalue tarvitsee yhteistä talouspolitiikkaa.

Olennaista talous- ja rahaliiton kehittämisessä on rakenteellisten heikkouksien kohentaminen, pankkisektorin sääntelyn parantaminen sekä finanssipoliitiikan koordinaation johdonmukaisuus. Sosiaali- ja työllisyysnäkökulman vahvistaminen on erityisen tärkeää tulevana vuosina. Keskeistä on löytää tasapaino kansallisen päätäntävällän ja keskitetyn päätöksenteon välille ja vetää rajat yhteisvastuulle ja kansalliselle vastuulle.

Suomen tulee toimia aktiivisesti pankkiunionin viimeistelemiseksi. Pankkiunionin lähtökohtana tulee olla tehokas sijoittajavastuu, kriisinratkaisu ja pankkisektorin omavastuu. Pankkiunioniin liittyvät kriisiratkaisumekanismi ja vakuutuksen kaltainen talletussuojajärjestelmä ovat perusteltuja, koska ne edistävät euroalueen tasapainoa. Talletussuojajärjestelmän valmistelussa on huomioitava nykyiset rahastointitasojen erot ja pankkien taseissa olevat erityisesti valtioiden velkakirjoihin liittyvät riskit. Järjestelmä voi olla Suomen kaltaiselle pankkijärjestelmälle edullinen, mutta siihen voidaan siirtyä vasta riittävän tasavertaiselta pohjalta. Rahoitusala koskevia eu-

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp
Eriävä mielipide 1

rooppalaisen korkean tason työryhmän (ns. Liikasen työryhmä) esityksiä riskipitoisen toiminnan erottamisesta muusta rahoituksesta, riskipitoisen rahoituksen vakavaraisuuden kasvattamisesta ja pankkien hallitun alasajon edistämisestä on kiirehdittävä.

Euroopan vakausmekanismia on kehitettävä mahdollisiin tulevaisuuden kriiseihin varautumiseksi. Viiden puheenjohtajan esityksen mukaisesti Euroopan vakausmekanismia ja yhteistä kriisintarkaisurahastoa koskevat sopimukset on sisällytettävä EU-lainsäädäntökehykseen, jotta valta ja vastuu yhdistyvät selkeästi toisiinsa. Suomen kaltaiselle suhdannevaihtelulle alttiille maalle euroalueen vakuutusluonteinen ja sääntöperustainen suhdannetasausmekanismi saattaisi olla hyödyllinen. Mahdollisuuksia nykyisten rahastojen käyttöön suhdannetasauksessa tulee selvittää. Se ei saa johtaa pysyviin tulonsiirtoihin jäsenmaiden välillä. Yhteisvastuu veloista ei ole edelleenkään kannatettava kehityssuunta. No bailout -periaatteesta on pidettävä kiinni. Valtioiden hallitulle velkajärjestelylle on luotava järjestelmät.

Yhteisiä aggressiivisen verosuunnittelun, veronkierron ja veroparatiisien vastaisia toimia on kiirehdittävä ja vahvistettava. Aggressiivinen verosuunnittelu ja veronkierto aiheuttavat merkittävän loven valtioiden rahoituspohjaan ja budjettivarojen kustannettavien hyvinvointipalveluiden tarjontaan. Lisäksi se vääristää yritysten kilpailuasetelmaa. Suomen tulee toimia sen edistämiseksi, että voitot verotetaan siellä, missä yrityksen varsinainen liike-tulos syntyy. Lisäksi siirtohinnoittelun väärinkäyttö on estettävä ja maakohtaista raportointia ja tietojenvaihtoa maiden välillä on edistettävä. Suomen tulee toimia yhtenäisen yhteisöveropohjan luomiseksi, jotta verokilpailua saataisiin hillittyä.

Monimutkaiset säännöt ovat lisänneet mahdollisuuksia niiden tulkinnanvaraiseen noudattamiseen. Säännösten selkeyttämiselle on siksi selkeä tarve. Toiminnan tavoitteena tulee olla tehokkuus, sujuvuus ja läpinäkyvyys. Esiitetty kilpailukykyneuvostojen verkko olisi osin päällekkäinen olemassa olevien rakenteiden kanssa, lisäksi raportoinnin byrokratiaa ja saattaisi tavoitteille päinvastaisesti hämärtää päätösprosessia ja heikentää legitimitettiä. Kyseenalaista on neuvostojen poliittinen vastuullisuus ja niiden hyödyllisyys todellisen kilpailukyvyn edistämiseksi. On syytä selkiyttää ja tehdä nykyistä näkyvämmäksi se tapa, jolla hallituksen nimeämät asiantuntijat arvioivat finanssipolitiikkaa. Tämä parantaisi myös kansalaiskeskustelun edellytyksiä.

Sosiaali- ja työllisyysnäkökulman vahvistaminen on erityisen tärkeää seuraavina vuosina. On selvää, että näiden näkökulmien sivuuttaminen on kestäväntöntä unionin pitkän aikavälin hyväksytävyyden näkökulmasta. Komission esitys siitä, että jäsenvaltioiden edistymistä tarkastellaan makrotalouden epätasapainoa koskevassa menettelyssä myös sosiaaliseen ulottuvuuteen liittyvien indikaattorien kautta (työvoimaosuus, pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyys) on kannatettava. Komission tulee myös huomioida sosiaaliset vaikutukset maakohtaisissa suosituksissaan. Sosiaalisen ulottuvuuden indikaattorien ei kuitenkaan tule johtaa työmarkkinaosapuolten sopimusvapauden rajoittamiseen, eivätkä ne saa vaikuttaa heikentävästi jäsenvaltioiden päättämiin toimiin.

Komission tulee huomioida esityksensä mukaisesti sosiaalinen oikeudenmukaisuus rahoitustukea saavien maiden sopeutusohjelmissä. Sopeutusohjelmissä ei ole tähän mennessä panostettu riittävästi aidon kasvun ja työllisyyden tukemiseen eikä sosiaalisia seurauksia ole harkittu. Komission esitys jäsenvaltioiden aikaisempaa vahvemmassa yhteistyöstä työmarkkinajärjestöjen kanssa kansallisten uudistus- ja vakaushjelmien valmistelussa on kannatettava. Suomessa tulisi

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp
Eriävä mielipide 1

käynnistää alkuvuodesta parlamentaarinen vuoropuhelu talouspolitiikasta työmarkkinajärjestöjen, kansalaisjärjestöjen ja kuntien kanssa ja hyödyntää sen antia tavoitteista päätettäessä. Kansalaiskeskustelua ohjausjaksosta ja yhteisestä talouspolitiikasta on edistettävä.

Vapaa liikkuvuus on tuonut hyötyjä, mutta aiheuttanut myös huolta halpatyövoiman käytöstä sekä työntekijöiden oikeuksien polkemisesta. Työvoiman vapaan liikkuvuuden reilujen pelisääntöjen ja yhdenvertaisen kohtelun kannalta on tärkeää, että noudatetaan sen maan työehtoja, jossa työntekijä työskentelee. Ay-liikkeen itsenäinen kanneoikeus hyödyttäisi paitsi työntekijöitä, myös laillisesti toimivia työnantajia suitsemalla kilpailua vääristävää toimintaa. Suomen tulisi toimia kanneoikeuden käyttöön ottamiseksi.

Komission ehdotus rakennemuutosten toimeenpanon tukemisesta investointi- ja rakennerahastojen kautta on kannatettava. Panostaminen koulutukseen, tutkimukseen ja tuotekehitykseen nostaa potentiaalisen kasvun uraa. Unioni on tukenut Euroopan laajuista nuorisotyöllisyysaloitetta kuudella miljardilla eurolla, ja tämänkaltaisia käytäntöjä voisi tulevaisuudessa laajentaa myös muille erityistukea tarvitseville osa-alueille. Rakennerahastojen joustavuutta on lisättävä, jotta niillä pystytään reagoimaan nykyistä nopeammin myös äkillisiin, erityishuomiota vaativiin tilanteisiin. Samalla on pidettävä huolta siitä, että niitä kohdennetaan hankkeisiin, joilla on aitoa lisäarvoa, ja että niiden valvontaa ja tilivelvollisuutta tehostetaan.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valiokunta edellyttää valtioneuvostoa ottamaan huomioon asian jatkovalmistelussa eriävässä mielipiteessä esiin tuodut näkökulmat ja toimimaan niiden mukaisesti.

Helsingissä 11.12.2015

Tytti Tuppurainen sd
Jukka Gustafsson sd
Timo Harakka sd
Sanna Marin sd
Eva Biaudet r

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp
Eriävä mielipide 2

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Yli puolet viennistämme suuntautuu EU-alueelle. Suomalaiset ovat EU:n kautta saaneet nauttia muun muassa alhaisista asuntolainakoroista ja vapaasta liikkuvuudesta. EU ei ole valmis eikä täydellinen. Byrokratiaa on liikaa, ja rahaa käytetään tehottomasti. Hallinnossa on tehostettavaa ja avoimuudessa parannettavaa. Euroopan talouskriisi jatkuu seitsemättä vuotta. Euroopan unioni ei toistuvista yrityksistään huolimatta ole onnistunut saamaan aikaan sellaista ratkaisua, joka palauttaisi markkinoiden luottamuksen ja joka antaisi ihmisille uskoa tulevaan. Yhteisen rahaliiton Emun kehittäminen on tärkeää yhteisen sisämarkkinan toimivuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi. Suomella tulee olla proaktiivinen ote uudistuksille.

Eteläisessä Euroopassa ihmiset kärsivät tiukoista sopeutusohjelmista, ja pohjoisessa kysytään, miksi me joudumme maksamaan toisten virheistä. Eurooppalaisten keskinäinen luottamus ja solidaarisuus ovat koetuksella, ja on oletettavaa, että kriisin pitkittyessä luottamuspula vain syvenee. Meidän on oltava valmiita auttamaan muita, mutta on perusteltua vaatia, että autettavat tekevät oman osansa. On tärkeää olla tietoisia ottamiimme vastuisiin sisältyvistä riskeistä, sillä olemme sitoutuneita huolehtimaan suomalaisten ja Suomessa asuvien hyvinvoinnista.

On tavoiteltava mahdollisuuksia hyvään elämään niin pohjoisessa kuin etelässä. Solidaarisuus koskee kuitenkin tavallisia ihmisiä, ei tietoja väristelleitä poliittisia johtajia tai riskeillä pelanneita sijoittajia. Silti rahoitusmarkkinoiden sääntelytoimet ja veronkierron sekä -välttelyn suitsiminen ovat laahanneet perässä.

EU:n toimet veropohjan vahvistamiseksi ovat jääneet vaatimattomimmiksi, koska verotusta koskevat päätökset tehdään unionissa yksimielisesti. Keskinäinen verokilpailu heikentää kaikkien valtioiden julkisia talouksia ja vaikeuttaa siten velkakestävyuden vahvistamista. Suomen tulee kaikilla tasoilla, niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä, ajaa kansainvälisen veronkierron ja verovälttelyn suitsimista ja verotuksen sekä omistusten yleisöjulkisuutta muun muassa kannattamalla ja edistämällä aktiivisesti julkista, pakollista maakohtaista raportointia, automaattista tietojenvaihtoa ja arvopaperiomistuksen avoimuutta. Lisäksi Suomen on toimittava veropohjan vahvistamiseksi ja turvaamiseksi muun muassa ajamalla siirtymistä määräenemmistöpäätöksiin ja yhteiseen yhdistettyyn yhtiöveropohjaan.

Tällä hetkellä erittäin kevyesti verotetun finanssisektorin tulee osallistua nykyistä vahvemmin yhteisen hyvinvoinnin rahoittamiseen. Tämä on vähintään kohtuullista ottaen huomioon, että nykyinen kriisi on monelta osin finanssimarkkinoiden aiheuttama. Paras keino tähän olisi keinotelluluonteiseen, lyhytjänteiseen ja vahingolliseen rahoitusmarkkinakäyttäytymiseen puuttuva rahoitusmarkkinavero, jota Suomen tulee edistää.

Suomen on oltava aktiivinen pankkiunionin viimeistelemiseksi. Pankkiunionin rakentamisessa on ensisijassa tavoiteltava sitä, että kriiseissä toteutuu sijoittajan vastuu. Talletussuoja on johdonmukainen ja tarpeellinen osa toimivaa ja tehokasta pankkiunionia, koska sen olemassaolo ehkäisee talletuspakoa. Tarkoitus on turvata tavallisten ihmisten säästöjä, ei erityissuojan antami-

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp
Eriävä mielipide 2

nen yhdelle omaisuuden säilytysmuodolle. Yhteisen talletussuojan vaiheittainen luominen voidaan aloittaa heti, mutta lopullinen siirtyminen yhteiseen talletusvakuutusrahastoon edellyttää, että vaaditut ehdot (rahastointiaste, valvonnan harmonisointi ja pankkiriskien vähentäminen) on täytetty. Pankkien rakennetta pohtinut Liikasan työryhmä on esittänyt, että talletuspankkitoiminta erotettaisiin pankkien riskialttiimmista toiminnoista. Tätä Suomen tulisi viedä eteenpäin.

Paljon keskustelua käydään siitä, onko sopeutustahti sopiva. Yhteisen kriisisäännösten tulee rakentua tämän tavoitteen ympärille. On perusteltua luoda uskottava säännöstö julkisen talouden kestäväille hoidolle. Sääntöjen ei tule olla niin tiukkoja, että ne estäisivät viisaan suhdannepolitiikan lyhyemmällä aikajänteellä. Euroalueen yksi keskeinen ongelma on talouden rakenteissa oleva epätasapaino Saksan ja Etelä-Euroopan kriisimaiden välillä. Rakenteelliseen epätasapainoon pystytään puuttumaan myös tukemalla kriisimaiden talouden rakennemuutosta kilpailukykyisemmäksi. Tässä avainasemassa ovat koulutus, tutkimus, resurssi- ja materiaalitehokkuus sekä energiaomavaraisuuden lisääminen hyödyntämällä uusiutuvien valtavaa potentiaalia. Nyt Väli-meren maat ovat erityisen riippuvaisia tuontienergiasta, mikä heikentää niiden talouksia entisestään. Koska kriisimailla ei ole kuitenkaan varaa investoida käytännössä mihinkään, ainoa tapa edistää niiden talouden rakennemuutosta on tukea sitä Euroopan tasolla käytettävissä olevilla rahoitusinstrumenteilla. Tarvitaan kunnianhimoinen vihreä investointiohjelma kriisimaiden talouden uudistamiseksi. Lähteinä olisivat ESIR, rakennerahastorahat, Euroopan investointipankki ja muut olemassa olevat rahoituslähteet. Myös Finanssipolitiikan koko euroalueen suhdannetilanteen kannalta sopivasta virityksestä tulisi avata keskustelu päämiestasolla sen ollessa yhteistä etua koskeva asia.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valiokunta edellyttää valtioneuvostoa ottamaan huomioon asian jatkovalmistelussa eriävässä mielipiteessä esiin tuodut näkökulmat ja toimimaan niiden mukaisesti.

Helsingissä 11.12.2015

Johanna Karimäki vihr
Pekka Haavisto vihr

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp
Eriävä mielipide 3

ERIÄVÄ MIELIPIDE 3

Perustelut

Euroopan talous- ja rahaliitto EMU on oleellisesti erilainen kuin Suomen liittyessä siihen vuonna 1999, ja valuutan rakenteelliset ongelmat ovat paljastuneet finanssikriisiä seuranneen eurokriisin aikana. Euro on ollut valuuttana liian vahva reuna-alueille, joiden talous kärsii, ja vastaavasti maanosan ytimessä oleva Saksa on hyötynyt. Vaikka euroalue kokonaisuutena on ylijäämäinen, kilpailee se sisäisesti itseään hengiltä.

Asteittain euroalueelle on rakennettu talouden ohjausjärjestelmä, joka kannustaa maita ylikireään talouspolitiikkaan, haitalliseen keskinäiseen vero- ja palkkakilpailuun ja hyvinvointiyhteiskunnan heikentämiseen. Vallitsevasta kysyntä- ja investointilamasta ei ole haettu todellisia ulospääsyeitä. Sijoittajanvastuun puutteen vuoksi talouskriisi on maksatettu veronmaksajilla.

Nykyisellään euroalue ei ole demokraattinen eikä jäsenilleen yhdenvertainen yhteisö. Suurille maille on käytännössä sallittu talouskuri- ja velkasääntöjen rikkominen, mutta pienet maat joutuvat niitä noudattamaan, ja täten estetään järkevä elvyttävä suhdannepolitiikka. Ranskalle sallitaan talouskurin sivuuttaminen terrori-iskujen vuoksi, mutta vastaavaa liikkumavaraa ei ole annettu Etelä-Euroopan maille massatyöttömyyden ja humanitaarisen kriisin vuoksi.

EMU:ssa talouskriisin aikana käyttöön otetut jäsenmaita ohjaavat velkakriteerit ovat epäonnistuneet, ja niiden mielekkyyttä pitää uudelleen arvioida. Käytännössä lähes kaikki jäsenmaat ovat ylittäneet 60 %:n suhteellisen velkaantuneisuuden rajan. Onkin tarpeen kysyä, mitä järkeä on velkakriteereissä, jotka eivät perustu mihinkään todellisiin talouden toiminnan lainalaisuuksiin ja joita jäsenmaat eivät edes noudata. Mielivaltaiset talouskurisäännöt tekevät työllistävän ja suhdanteita tasaavan talouspolitiikan teosta lähes mahdotonta ja aiheuttavat näin pitkittyviä talousongelmia, työttömyyttä, pahoinvointia ja pitkällä aikavälillä vain lisää velkaantuneisuutta.

Yhteisvaluutan tulee olla Suomelle hyödyllinen, eikä järkevää talouspolitiikkaa estävä pakkopaita. Euroopan unionin on oltava kansoja yhdistävä, ei kansoja erottava projekti. Budjettivalta, finanssipoliittinen liikkumavara ja valta päättää työmarkkina-asioista pitää säilyttää kansallisilla parlamenteilla, mutta verotuksessa tarvitaan kuitenkin minimitasoja, jotta vältetään jäsenmaiden välinen tuhoisa verokilpailu.

Talouspoliittisen koordinaation ja päätösvallan siirtäminen ylikansallisille toimielimille voidaan hyväksyä vain, jos nämä elimet demokratisoidaan. Myös institutionaalisia muutoksia tarvitaan. Euroopan keskuspankin tärkeimmäksi tehtäväksi on otettava työttömyyden vähentäminen ja korkean inflaation lisäksi on puututtava myös liian alhaiseen inflaatioon. Jäsenmaille on annettava mahdollisuus lainata rajoitetusti suoraan keskuspankista niiden omistuosuuden suhteessa.

Tasapainoisen kehityksen varmistamiseksi on sovittava tehokkaista keinoista liian suurten vaihtotaseen yli- ja alijäämien pienentämiseen. Näin jäsenmaat joutuisivat huolehtimaan myös kotimaisesta kysynnästä. Tässä mielessä on nähtävä positiivisena askeleena, että komissio esittää

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp
Eriävä mielipide 3

kansallisen talouspolitiikan arvioimista koko euroalueen kannalta ja työttömyyden lisäämistä makrotaloudellisten epätasapainojen indikaattoriksi.

Hallituksen kanta ei vastaa EMU:n nykyistä tilannetta eikä anna selkää kuvaa siitä, mihin suuntaan rahaliiton kehittämisessä pitäisi pitkällä aikavälillä edetä. Suomen kannan lähtökohta on EMU:n alkuperäinen idea siitä, että jokainen EMU:n jäsenvaltio kantaa vastuun omasta talouspolitiikastaan ja vastaa itse veloistaan. Teoriassa tämä merkitsisi sitä, ettei tarvittaisi lainkaan rahaliiton talouspoliittisia sääntöjä, kriisirahastoja eikä EKP:n valtionlainojen osto-ohjelmia. Miksi Suomi ei sitten esitä näistä luopumista varsinkin, jos pankkiunionin avulla katkaistaan yksittäisen euromaan ja sen pankkisektorin kohtalonyhteys?

Päätösvaltaa EU:ssa ei tule siirtää uusille teknokraattisille, näennäisesti epäpoliittisille elimille, vaan erilaisten talouden arviointielinten rooli voi olla korkeintaan neuvoa-antava. Viiden puheenjohtajan raportissa esitettyä kansallista kilpailukykyneuvostoa ei tarvita, jos se keskittyy vain palkka- tai kustannuskilpailukykyyn. Sen sijaan voitaisiin tarvita riippumattomia asiantuntijalauseuntoja siitä, kuinka euroalueen talous-, kysyntä- ja investointiongelmat ratkaistaan, ja siitä, kuinka mielekkäitä EU:n finanssipolitiikan säännöt ylipäänsä ovat. Kaikkien EU-elinten on kunnioitettava työmarkkinaosapuolten autonomiaa, eikä mahdollisesti perustettavien erilaisten arviointineuvostojen suosituksia voida nähdä jäsenvaltioita sitovina, vaan päätökset on tehtävä aina demokraattisesti.

Sijoittajanvastuuseen perustuva vahva pankkiunioni tarvitaan katkaisemaan pankkien ja valtioiden välinen kytkös, jonka seurauksena yksittäisen jäsenmaan veronmaksajat ovat vastanneet kriisipankkien pelastamisesta. Pankkiunionin yhteyteen on vaadittava spekulatiivista kauppaa rajoittava rahoitusmarkkinavero, veroparatiisien sulkeminen sekä investointi- ja talletuspankkitoiminnan erottaminen toisistaan. Euroopan laajuisen yhteisen talletussuojan aika on vasta, kun pankkisektori ja pankkien valvonta on muuten saatu kuntoon.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että euron rakenteelliset ongelmat nostetaan EU:n päätöksentekopöydälle välittömästi. Eurooppalaisella ohjausjaksolla on välttämättä huomioitava myös kysyntätilanne.

Nykyisten talouskurisääntöjen mielekkyys on kyseenalaistettava ja ryhdyttävä määrittelemään niitä EU:ssa uudelleen talous- ja työllisyyspolitiikan liikkumavaran lisäämiseksi. Talouskurin on voitava joustaa korkean työttömyyden vuoksi.

Kaikkien rakenteiden tulee olla demokraattisessa kontrollissa. Jos muutoksia ei saada aikaan, on kaikissa euromaissa järjestettävä kansanäänestys valuutan tulevaisuudesta ja alettava valmistella todellista mahdollisuutta euron purkamiselle.

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2015 vp
Eriävä mielipide 3

Helsingissä 11.12.2015

Paavo Arhinmäki vas